

GAUTENGSE DEPARTEMENT VAN ONDERWYS
SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN

OCTOBER / NOVEMBER 2005
OKTOBER / NOVEMBER 2005

BEDRYFSEKONOMIE SG

TYD: 3 uur

PUNTE: 300

INSTRUKSIES:

- Beantwoord SES vrae, Vraag 1 (verplichtend) en enige VYF ander vrae.
- Nommer jou antwoorde presies soos wat die vrae op die vraestel genommer is.
- Netheid en die sistematiese uiteensetting van feite is ? vereiste. Antwoorde moet, waar moontlik, puntsgewys wees.
- Beplan die lengte van jou antwoorde in verhouding met die punte wat aan die vraag toegeken is.
- Begin elke vraag op ? skoon bladsy en laat minstens ? reël oop tussen onderafdelings.

**VRAAG 1
VERPLIGTEND**

Kies slegs EEN korrekte antwoord vir elk van die volgende meervoudige keusevrae. Dui die korrekte antwoord aan deur ? kruisie (X) oor die toepaslike letter op die **antwoordblad** aan die **binnekant van die omslag** van jou antwoordboek te trek.

- 1.1 Die uitreik van standaardmerke om die gehalte van artikels aan te dui, asook die beheer oor hierdie merke, berus by _____.
- A. die Wetenskaplike- en Nywerheidsnavorsingsraad
 - B. die Suid-Afrikaanse Buro vir Standaarde
 - C. sakekamers
 - D. die Reserwebank
- 1.2 Watter een van die volgende ondernemings mag die publiek uitnooi om by te dra tot die eie kapitaal van die onderneming?
- A. Gencor Beperk
 - B. Ellergates TV Vervaardigers BK
 - C. Images (Edms.) Beperk
 - D. Van der Walt Prokureurs

- 1.3 Wat sal die vergoedingsbedrag in die volgende geval wees? Bates wat R60 000 werd is, word verseker teen die risiko van brand vir R100 000. ? Brand het R80 000 se skade veroorsaak.
- A. R36 000
 - B. R48 000
 - C. R60 000
 - D. R30 000
- 1.4 Die maksimum hoeveelheid aandele (eie kapitaal) wat ? maatskappy mag uitreik, soos bepaal in die onderneming se grondwet, staan bekend as _____ kapitaal.
- A. bedryfs-
 - B. ingeskrewe
 - C. geregistreerde / nominale
 - D. vaste
- 1.5 Watter onderneming moet ontbind wanneer daar ? verandering in die ledetal is?
- A. Publieke maatskappy
 - B. Beslote Korporasie
 - C. Privaat maatskappy
 - D. Vennootskap
- 1.6 Faktoring van debiteure hou verband met _____.
- A. versekering
 - B. afbetalingsverkoop-ooreenkomste
 - C. oninbare skulde
 - D. bruikhuur
- 1.7 Middelvlak-bestuurders neem hierdie tipe besluite.
- A. Taktiese
 - B. Strategiese
 - C. Bedryfsbestuur-
 - D. Operasionele
- 1.8 Hierdie goedere word aangewend in die produksie van ander goedere.
- A. Uitsoekgoedere
 - B. Geriefsgoedere
 - C. Nywerheids- / kapitaalgoedere
 - D. Verbruikersgoedere

- 1.9 ? Markvorm waar daar baie verskaffers van dieselfde produk is en die prys van die produk deur vraag en aanbod bepaal word.
- A. Monopolie
 - B. Volmaakte mededinging
 - C. Oligopolie
 - D. Monopolistiese mededinging
- 1.10 Watter **een** van die volgende is ? bedryfsbate vir ? onderneming?
- A. Toerusting
 - B. Krediteure
 - C. Debiteure
 - D. Geboue
- 1.11 Watter **voorkeuraandeel** moet jy besit om in die wins van die daaropvolgende jaar te deel indien die vorige jaar se wins te klein is?
- A. Kumulatiewe
 - B. Gewone
 - C. Deelnemende
 - D. Aflosbare
- 1.12 Die koste wat nie direk aan ? bepaalde produk toegewys kan word nie, soos bv. huur, staan bekend as _____.
- A. veranderlike koste
 - B. indirekte arbeidskoste
 - C. primêre produksiekoste
 - D. bokoste / oorhoofse koste
- 1.13 Die volgende is redes vir kontantaanhouding in ? onderneming:
- (i) Transaksiemotief
 - (ii) Kostemotief
 - (iii) Koopmotief
 - (iv) Spekulasiemotief
 - (v) Voorsorgmotief
- Kies die regte kombinasie.
- A. i, ii en iii
 - B. i, iv en v
 - C. ii, iii en iv
 - D. ii, iii en v

- 1.14 Daar is geen wetlike vereistes ten opsigte van die naam vir die volgende ondernemingsvorm nie:
- A. Eenmansaak
 - B. Privaat maatskappy
 - C. Beslote Korporasie
 - D. Publieke maatskappy
- 1.15 Wanneer ? persoon ? lewenspolis uitgeneem het by ? versekeraar mag hy/sy die polis skriftelik oordra aan ? finansiële instelling as sekuriteit vir ? lening. Dit staan bekend as _____.
- A. herinbesitstelling
 - B. sedering
 - C. getrouheidswaarborg
 - D. sekuriteitstelling
- 1.16 Wanneer ondernemings nie dieselfde produkte lewer nie, saamsmelt (amalgameer) staan dit bekend as _____ samesmelting / amalgamasie.
- A. horisontale
 - B. vertikale
 - C. konglomeraat
 - D. gelyke
- 1.17 Eenheidskoste is oor die algemeen die laagste in die geval van _____.
- A. bondelproduksie
 - B. onderbroke produksie
 - C. produksie op bestelling
 - D. massaproduksie
- 1.18 Die sistematiese ontleding van bestaande produksiemetodes om doeltreffender metodes te vind, is bekend as _____.
- A. metodestudie
 - B. prosesbeplanning
 - C. kwaliteitskontrole
 - D. produkspesifikasies
- 1.19 Watter **een** van die volgende advertensietegnieke word as oneties beskou?
- A. Gebruikmaking van beskrywende woorde
 - B. Die gebruik van komiese slagspreuke
 - C. Om die produk as die beste te beskryf
 - D. Om valse bewerings oor ? mededinger se produkte te maak

- 1.20 Die invordering van agterstallige rekenings (skulde) is die taak van die _____.
- A. hoofbestuurder
 - B. kredietafdeling
 - C. verkoopafdeling
 - D. personeelbestuurder
- 1.21 Watter ondernemingsvorm beskik NIE oor ? eie regs persoonlikheid nie?
- A. Eenmansaak
 - B. Beslote Korporasie
 - C. Publieke maatskappy
 - D. Privaat maatskappy
- 1.22 Watter tipe agent is geregtig op “del-credere”-kommissie?
- A. Verkoopagent
 - B. Inkoopagent
 - C. Makelaar
 - D. Kommissie-agent
- 1.23 Werkstudie bestaan uit twee aanvullende en interafhanklike komponente, naamlik _____.
- A. prosesontleding en werkmeting
 - B. winsontleding en metodestudie
 - C. werkmeting en metodestudie
 - D. werkmeting en winsontleding
- 1.24 Toleransiegrens verwys na _____.
- A. betroubare inspeksiemetodes
 - B. die getal inspeksiepunte
 - C. aanvaarbare afwykings van gestelde standaarde
 - D. die getal inspeksies per inspeksiepunt
- 1.25 Wanneer ? finansiële instelling onderneem om die minimum inskrywing van ? nuwe publieke maatskappy te waarborg staan dit bekend as _____.
- A. likwidasie
 - B. notering
 - C. onderskrywing
 - D. ouditering
- 1.26 Wanneer ? nuut geregistreerde publieke maatskappy ? prospektus uitreik, moet die minimum inskrywing binne _____ dae na die eerste uitreiking ontvang word.
- A. 150
 - B. 60
 - C. 30
 - D. 90

- 1.27 Krediet op ? gewone ope rekening vereis _____.
- A. ? lewensversekeringspolis as sekuriteit
 - B. ? verband op vaste eiendom as sekuriteit
 - C. geen sekuriteit nie
 - D. ? afbetalingsverkoop-ooreenkoms as sekuriteit
- 1.28 Bokoste word soos volg saamgestel:
- A. Vaste koste plus veranderlike koste
 - B. Totale koste minus arbeidskoste
 - C. Indirekte grondstofkoste plus direkte arbeidskoste
 - D. Direkte grondstofkoste plus direkte arbeidskoste
- 1.29 Gesag kan gedelegeer word, maar nie _____ nie.
- A. bestuur
 - B. administrasie
 - C. verantwoordelikheid
 - D. begrotings
- 1.30 Die grondwet (konstitusie) van ? maatskappy bestaan uit die _____.
- A. prospektus en akte van oprigting
 - B. statuut en sertifikaat van inlywing
 - C. sertifikaat om met besigheid te mag begin en sertifikaat van inlywing
 - D. akte van oprigting en statuut

30x2=[60]

Al die ondergenoemde stellings is ONWAAR. Vervang die onderstreepte woord(e) met die korrekte woord om elke stelling WAAR te maak. Skryf net die woord(e) langs die vraagnommer in jou antwoordboek neer.

- 1.31 ? Vennootskap moet ? Stigtingsverklaring voltooi om die onderneming te registreer.
- 1.32 Goedere wat die verbruiker sonder veel inspanning en huiwering aankoop, staan bekend as spesialiteitsgoedere.
- 1.33 Verspreidingskanale vir produkte eindig by die kleinhandelaar.
- 1.34 ? Kontantbegroting word opgestel om die vaste kapitaalbehoefte van die onderneming te bepaal.
- 1.35 Stigtersaandeel word gratis aan aandeelhouers uitgereik indien daar voldoende reserwefondse beskikbaar is.
- 1.36 Persone wat hulself skriftelik aan die skuldeiser verbind om ? skuldenaar se skuld te betaal indien die debiteur nie in staat is om te betaal nie staan bekend as ? verband.

- 1.37 Banke kan inligting oor voornemende debiteure se kredietwaardigheid verskaf aan ondernemings. Dit word gedoen deur middel van ? swartlys.
- 1.38 Die subrogasieklausule in ? versekeringspolis bepaal dat ? volledige stel boeke na werksure veilig bewaar moet word om die omvang van die skade te kan bepaal indien daar skade plaasgevind het.
- 1.39 Stukproduksie geskied op ? taak-vir-taak-basis.
- 1.40 Waarneming as ? taak van die administratiewe afdeling beteken die aantekene van inligting volgens goedgekeurde stelsels en voorskrifte. 10x2=(20)

Kies uit die volgende lys ? begrip wat die beste by elke stelling pas. Skryf die begrip langs die vraagnommer in jou antwoordboek neer.

Beplanning; Privaat maatskappy; Besluitneming; Beslote Korporasie; Lewensiklus; Informele sektor; Franchise; Obligasies; Afnemerskrediet; Reklame; Sekuriteitstelling; Goeie trou; Funksionele; Publisiteit

- 1.41 ? Metode wat publieke maatskappye kan gebruik om geleende kapitaal te bekom
- 1.42 ? Deel van die besigheidwêreld waar entrepreneurs vir hulself werk skep deur byvoorbeeld groente, sonbrille, selfoonsakkies, ens. op sypaadjies en vlooiemarkte te verkoop
- 1.43 ? Vorm van krediet waar persone vooruit moet betaal vir ? diens
- 1.44 Een van die bykomende elemente van die bestuursfunksie
- 1.45 ? Ondernemingsvorm wat bestaan uit ? minimum van 1 en ? maksimum van 50 eienaars (aandeelhouers)
- 1.46 By hierdie tipe organisasiestruktuur mag voormanne / toesighouers ook opdragte en leiding gee aan werkers wat onder **ander** voormanne / toesighouers se gesag geplaas is
- 1.47 Nuus wat op die massamedia bekend gemaak word waarvoor die onderneming nie betaal nie
- 1.48 Een van die beginsels waarop versekering berus
- 1.49 ? Besigheidsgeleentheid waar die koper van die onderneming die besigheid volgens voorgeskrewe reëls moet bestuur. Die nodige personeelopleiding word ook aan die koper verskaf.
- 1.50 ? Metode van bemarkingskommunikasie wat op ? onpersoonlike wyse aan die massa gerig word en waarvoor die onderneming moet betaal 10x2=(20)

TOTAAL VIR AFDELING A: [100]

VRAAG 2
ONDERNEMINGSVORME

- 2.1 Voltooi die volgende met betrekking tot **Beslote Korporasies** deur die ontbrekende woord(e) langs die vraagnommer in jou antwoordboek neer te skryf.
- 2.1.1 Om hierdie ondernemingsvorm te registreer moet ? _____ voltooi word. (6)
- 2.1.2 Die minimum getal lede wat volgens die betrokke wet vereis word, is (a) _____ en die maksimum is (b) _____.
- 2.1.3 Die lede het _____ aanspreeklikheid. (6)
- 2.2 Tshimane en Naledi besluit om hul kapitaal saam te voeg en ? vennootskap te stig. Noem VYF nadele van vennootskappe. (10)
- 2.3 Noem VYF voordele van ? privaat maatskappy. (10)
- 2.4 Gee ? woord(e) vir elk van die volgende omskrywings:
- 2.4.1 ? Maatskappy wat ten minste 51% van die uitgereikte kapitaal van ? ander maatskappy besit
- 2.4.2 Houers van hierdie tipe aandele mag ook deel in die surplus wins nadat alle aandeelhouders dividende ontvang het
- 2.4.3 Persone wat deur die aandeelhouders verkies word om verantwoordelikheid vir die bestuur van die maatskappy te aanvaar
- 2.4.4 Wanneer twee of meer ondernemings wat presies dieselfde produk / diens lewer, amalgameer (8)
- 2.5 Bespreek kortliks die volgende twee dokumente, sonder verwysing na die inhoud daarvan.
- 2.5.1 Akte van oprigting (4)
- 2.5.2 Statuut (2)
- [40]**

VRAAG 3 BEMARKINGSFUNKSIE

- 3.1 Die bemarkingsbestuurder moet die verskillende beleidsinstrumente in ag neem om die doelwitte van die onderneming te bereik. Noem hierdie VIER beleidsinstrumente. (4)
- 3.2 Noem DRIE voordele van die informele sektor. (6)
- 3.3 Noem enige VYF beginsels wat toegepas moet word wanneer ? advertensie ontwerp word. (10)
- 3.4 Noem VIER vereistes waaraan goeie verpakking moet voldoen. (8)
- 3.5 Verduidelik die rol van die verkoopagent in die verspreidingsketting. (8)
- 3.6 Verduidelik die volgende: Die "lewensiklus" van ? produk. (4)
- [40]**

VRAAG 4 FINANSIËLE FUNKSIE

- 4.1 Voltooi die volgende sin(ne) deur die ontbrekende woord(e) langs die vraagnommer in jou antwoordboek neer te skryf.
- 4.1.1 ? Onderneming is _____ wanneer daar onvoldoende fondse beskikbaar is om die normale bedrywighede bevredigend voort te sit.
- 4.1.2 Die _____ is die deel van die totale kapitaal van die besigheid wat belê word in vaste bates soos grond en geboue.
- 4.1.3 Die verhouding tussen eie en geleende kapitaal staan bekend as _____.
- 4.1.4 Faktorerings van debiteure is ? bron van _____ kapitaal.
- 4.1.5 Die _____ mark ontvang fondse van beleggers en leen dit uit oor die lang termyn aan ondernemings. (10)
- 4.2 Dui aan of die volgende stellings WAAR of ONWAAR is. Indien die stelling ONWAAR is, moet die foutiewe onderstreepte woord met die korrekte woord vervang word.
- 4.2.1 Die kapitaalbegroting bepaal die bedrag geld wat die onderneming benodig vir bedryfskapitaal.
- 4.2.2 Obligasies / skuldbriewe is ? voorbeeld van geleende kapitaal.
- 4.2.3 Ondernemings moet kontant beskikbaar hê vir spekulatie- en beleggingsdoeleindes. (3x2)=(6)

- 4.3 Noem VIER bronne van inligting rakende die finansiële status van ?
voornemende kredietkoper. (8)
- 4.4 Noem DRIE vorme van sekuriteit wat krediteure mag vereis wanneer ?
persoon aansoek doen om ? lening. (6)
- 4.5 Lys VYF faktore wat die bedrag wat benodig word vir bedryfskapitaalbehoefte
deur ? onderneming bepaal. (10)
[40]

VRAAG 5 VERSEKERING

- 5.1 Noem en verduidelik die TWEE basiese vereistes waaraan ?
versekeringskontrak moet voldoen. (14)
- 5.2 Noem VIER risiko's wat nie versekerbaar is nie. (8)
- 5.3 Dui aan of die volgende stellings WAAR of ONWAAR is. Indien die stelling
ONWAAR is, moet die foutiewe onderstreepte woord met die korrekte woord
vervang word.
- 5.3.1 Versekering van geld in transito dek die diefstal van geld tussen die
onderneming en die bank.
- 5.3.2 Die hoofdoel van lewensversekering is om sekuriteit te verskaf vir alle
mense. (4)
- 5.4 Skryf die formule neer om skadevergoeding te bepaal wanneer ? bate
onderverser is. (4)
- 5.5 Wat is die doel van
- 5.5.1 herversekering? (4)
- 5.5.2 die Padongelukke-fonds? (4)
- 5.5.3 sedering van ? polis? (2)
[40]

**VRAAG 6
PRODUKSIEFUNKSIE**

- 6.1 Omskryf die term **massaproduksie**. (4)
- 6.2 Noem VIER voordele van onderbroke produksie. (8)
- 6.3 Omskryf DRIE faktore wat die kwaliteitbeheer van ? produk kan beïnvloed. (6)
- 6.4 Om werkers teen brandgevaar te beskerm is daar in die Fabrieksveiligheids-wetgewing voorsiening gemaak vir sekere regulasies in dié verband. Noem VIER van hierdie regulasies. (8)
- 6.5 Noem VYF voordele wat die korrekte fabrieksuitleg vir ? onderneming inhou. (10)
- 6.6 Noem TWEE voordele van doeltreffende produksiebeplanning vir ? handelaar. (4)
- [40]**

**VRAAG 7
ADMINISTRATIEWE FUNKSIE / DIE ONDERNEMING EN SY
OMGEWING**

- 7.1 Omskryf kortliks die volgende begrippe:
- 7.1.1 Data (2)
- 7.1.2 Inligting (2)
- 7.1.3 Bestuursinligting (2)
- 7.2 Noem VIER take van die administratiewe funksie. (8)
- 7.3 Noem VIER nadele van gedentraliseerde administrasie. (8)
- 7.4 Noem VYF dienste wat Sakekamers aan hul lede lewer. (10)
- 7.5 Noem VIER dienste wat die Suid-Afrikaanse Buro vir Standaarde bied. (8)
- [40]**

**VRAAG 8
FUNKSIE VAN ALGEMENE BESTUUR**

- 8.1 Kies die korrekte term uit die volgende lys vir elk van die stellings wat volg:

Beplanning; Dissiplinêre aksie; Topvlak; Laervlak; Organisasie; Begroting;
Koördinerings; Delegering

- 8.1.1 Aanwending van strafmaatreëls om toekomstige gedrag te beheer

- 8.1.2 ? Proses waar die bestuurder na die toekoms kyk en planne beraam om sekere aksies suksesvol uit te voer
- 8.1.3 Voorlopige finansiële beraming van wat benodig sal word om die beplanning uit te voer
- 8.1.4 Hierdie bestuursvlak is verantwoordelik vir die neem van operasionele besluite wat daarop gemik is om die ondernemings so winsgewend as moontlik te maak
- 8.1.5 Verkryging van harmonie tussen verskillende afdelings met die mikpunt om die doelstellings van die onderneming te bereik 5x2=(10)
- 8.2 Bespreek die lynorganisasiestruktuur onder die volgende hoofde:
- 8.2.1 VIER voordele (8)
- 8.2.2 VIER nadele (8)
- 8.3 Noem VIER faktore wat besluitneming deur die bestuur beïnvloed. (8)
- 8.4 Noem DRIE metodes van kommunikasie. (6)
- [40]**
- TOTAAL VIR AFDELING B: [200]**
- TOTAAL: 300**